

Bir Mesleki Gelişim Modeli Olarak

Okuryazarlık Koçluğu ve Erken Okuryazarlık Becerileri

Sevinç DEMİR KAYA
Fatma ALİSİNANOĞLU

Dr. Öğr. Üyesi Sevinç DEMİR KAYA - Prof. Dr. Fatma ALİŞİNANOĞLU

**Bir Mesleki Gelişim Modeli Olarak
OKURYAZARLIK KOÇLUĞU VE ERKEN OKURYAZARLIK BECERİLERİ**

ISBN 978-625-8516-06-7

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2025, PEGEM AKADEMI

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Kasım 2025, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçag Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Bu kitap birinci yazarın, “**Koçluk Desteğinin Okul Öncesi Öğretmeninin Okuma Yazmaya Hazırlık Uygulamaları ile Çocukların Okuma Yazmaya Hazırlık Becerilerine Etkisi**” başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

YAZARLAR HAKKINDA

Dr. Öğr. Üyesi Sevinç DEMİR KAYA

Okul öncesi eğitim, erken okuryazarlık becerileri ve öğretmen mesleki gelişimi alanlarında çalışmalarını sürdürmektedir. Lisans eğitimini Gazi Üniversitesi, yüksek lisansını Marmara Üniversitesi ve doktorasını Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Eğitimi ABD'nda tamamlamıştır. Akademik ilgi alanları arasında dil gelişimi, erken çocuklukta öğrenme ortamları, öğretmen eğitimi ve koçluk modelleri yer almaktadır. Yazar, ulusal ve uluslararası düzeyde birçok araştırma ve yayında görev almış; erken çocukluk döneminde öğretmen profesyonelliğini destekleyen yenilikçi mesleki gelişim yaklaşımları üzerine uygulamalı projeler yürütmüştür. Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği ABD'nda öğretim üyeliğine devam etmektedir.

ORCID No: 0000-0002-2210-0235

Prof. Dr. Fatma ALİSİNANOĞLU

Erken çocukluk eğitimi alanında Türkiye'de öncü akademisyenlerden biridir. Lisans ve lisansüstü düzeyde uzun yıllardır okul öncesi eğitimi, çocuk gelişimi ve öğretmen eğitimi konularında dersler vermekte; erken okuryazarlık, öğrenme ortamlarının niteliği ve öğretmen yeterlikleri üzerine yürüttüğü bilimsel çalışmalarıyla alana önemli katkılar sunmaktadır. Yayımladığı kitap, makale ve projelerle erken çocukluk eğitiminde kuramsal ve uygulamalı gelişimin yönünü belirleyen akademik çalışmaları desteklemektedir. Prof. Dr. Alisinanoğlu, birçok ulusal kurul ve akademik dergide görev almış, genç araştırmacıların yetişmesine rehberlik etmiştir. Halen Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği ABD'nda öğretim üyeliğine devam etmektedir.

ORCID No: 0009-0004-8805-1941

ÖN SÖZ

Bu kitap, öğretmenlerin mesleki gelişimi ile çocukların erken okuryazarlık becerileri arasındaki etkileşimi ele alan, alanında özgün ve derinlikli bir akademik çalışmadır. Çalışma, öğretmen öğrenmesini destekleyen yenilikçi bir mesleki gelişim modeli olarak **okuryazarlık koçluğu** kavramını, erken çocukluk eğitiminde okuma-yazmaya hazırlık süreciyle ilişkilendirmektedir.

Temelini, “Koçluk Desteğinin Okul Öncesi Öğretmeninin Okuma Yazmaya Hazırlık Uygulamaları ile Çocukların Okuma Yazmaya Hazırlık Becerilerine Etkisi” başlıklı doktora tezinden alan bu eser, öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarında koçluk desteğinin nasıl dönüştürücü bir etki yarattığını hem kuramsal hem de uygulamalı olarak ortaya koymaktadır.

Kitapta, Vygotsky’nin Yakınsal Gelişim Alanı, iskele kurma (scaffolding) ve kademeli serbest bırakma ilkeleri ışığında, öğretmen-öğrenci etkileşimlerinin niteliğini artıran koçluk yaklaşımları detaylı biçimde açıklanmıştır. Ayrıca, okul öncesi dönemde erken okuryazarlığın temel bileşenleri — **fonolojik farkındalık, yazı farkındalığı, harf bilgisi, sözel dil gelişimi ve dinlediğini anlama** — araştırma bulgularıyla desteklenerek bütüncül bir şekilde ele almaktadır.

Bu yönüyle eser, yalnızca öğretmen ve akademisyenlere değil; erken çocukluk eğitimi alanında çalışan yöneticiler, program geliştiriciler ve politika yapıcılara da rehberlik edecek niteliktedir. Kitap, öğretmenlerin profesyonel öğrenmesini destekleyen sürdürülebilir modeller geliştirmeyi, çocukların okuryazarlığa geçiş sürecini güçlendirmeyi ve erken öğrenmenin niteliğini artırmayı hedeflemektedir.

Eğitimde sürekli gelişim ve öğrenme yolculuğuna katkı sağlaması dileğiyle...

Dr. Öğr. Üyesi Sevinç DEMİR KAYA

Prof. Dr. Fatma ALİSİNANOĞLU

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
-------------	-----

Giriş	1
--------------------	----------

1. BÖLÜM KOÇLUK

Koçluk.....	4
Koçluk Kavramının Benzer Kavramlarla Karşılaştırılması (Mentör – Koçluk, Okuryazarlık Koçluğu - Okuma Uzmanı)	9
Koç ve Özellikleri	11
Koçluk Türleri (Öğretmen Mesleki Gelişiminde Koçluk Yaklaşımları)	15
Okuryazarlık Koçluğu.....	18
Koçluk Süreci	30
Anlaşma	33
Gözlem ve Değerlendirme	34
Yapıcı Yönlendirme	35
Dirençle Başa Çıkmak.....	36

2. BÖLÜM ERKEN OKURYAZARLIK BECERİLERİ

Okul Öncesi Dönemde Erken Okuryazarlık Becerileri	37
Erken Okuryazarlıkla İle İlgili Görüşler.....	41
Erken Okuryazarlığı Etkileyen Faktörler	45
Erken Okuryazarlık İle Dil Gelişimi	45
Erken Okuryazarlık Gelişimde Kitap.....	47
Erken Okuryazarlık Gelişiminde Eğitim Ortamı.....	51
Erken Okuryazarlık Becerileri.....	55
Sözel Dil Becerileri (Sözcük Gelişimi ve Kelime Dağarcığı)	55
Fonolojik Farkındalık Becerileri.....	62
Yazı Farkındalığı Becerileri	74
Harf Bilgisi	81
Dinlediğini Anlama.....	91

Kaynakça.....	94
----------------------	-----------

GİRİŞ

Bu kitap, öğretmenin mesleki gelişimini ve çocukların erken okuryazarlık gelişimi arasında köprü kuran iki güçlü alanı—**koçluk ve erken okuryazarlık**—kuramsal ve uygulamalı boyutlarıyla birlikte ele almaktadır. Birinci bölümde koçluk, sosyokültürel öğrenme yaklaşımıyla temellendirilmektedir. Öğrenmenin özünde, daha bilgili başkalarıyla kurulan etkileşimler süresince katılımın niteliğinde gerçekleşen değişim olduğu vurgulanmaktadır. Bu çerçevede Vygotsky’nin Yakınsal Gelişim Alanı, “iskele kurma” ve kademeli serbest bırakma ilkeleri, koçun desteğini “doğru anda-doğru türde” sunmayı gerektiren temel kuramsal dayanaklar olarak konumlanmaktadır. Koçun görevi ders “anlatmak” değil, öğrenmeyi mümkün kılacak koşulları yapılandırmak ve öğretmenin bilgi, beceri ve uygulamalarını birlikte gözlem-geri bildirim döngüleriyle geliştirmektir.

Koçluk-mentorluk ile okuryazarlık koçluğu-okuma uzmanı ayrımı bu kuramsal çerçevenin üzerinde durduğu önemli bir kavramsal noktadır. Kitapta, mentorluk daha uzun süreli ve bütüncül bir mesleki yol arkadaşlığı olarak; koçluk ise belirli yetkinliklere odaklanan, yapılandırılmış geri bildirim ve performans geliştirme süreçleri olarak tanımlanmaktadır. Okuryazarlık koçluğu ile okuma uzmanlığı arasındaki ayrım ise okuma uzmanının doğrudan çocuklarla, okuryazarlık koçunun ise öncelikle öğretmenlerle çalışması olmakla beraber her iki rolün ortak paydası öğretimi güçlendirmektir. Kitapta, koçun nitelikleri ve sorumlulukları; planlama, gözlem, modelleme, veri kullanımına dayalı karar verme ve etkili geri bildirim gibi işlevleri somut biçimde ortaya koyulmaktadır. Böylece okuyucu, **“etkili koçluğun”** hem sınıf-içi öğretim kalitesini hem de çocuk açısından öğrenme çıktıları üzerinde nasıl kaldıraç etkisi yarattığını, kuramsal temeller üzerinden açıklamaktadır.